

การศึกษาขั้นพื้นฐานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การใช้สื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางทันตสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชน นับเป็นนโยบายสำคัญของประเทศ เพราะถ้าประชาชนมีสุขภาพที่ย่อมมีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศชาติ กระทรวงสาธารณสุขเป็นกระทรวงที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อด้านสาธารณสุข และสุขภาพอนามัยของประชาชน ในการทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การใช้สื่อเพื่อใช้ในการเผยแพร่ความรู้ทันตสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชน โดยมีเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุขเป็นผู้เผยแพร่ นั้น จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานประกอบหลายประการ เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

นโยบายการสาธารณสุขของประเทศไทยกับการเผยแพร่ความรู้ทันตสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชน

การเผยแพร่ความรู้ทันตสุขภาพอนามัย ได้จัดทำขึ้นตามแนวนโยบายการสาธารณสุขในแผนพัฒนาการสาธารณสุขแห่งชาติฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙) ซึ่งประกอบด้วยข้อกำหนด ๑๑ ประการดังนี้ (กระทรวงสาธารณสุข ๒๕๒๕ : ๑๑ - ๑๒)

๑. จะเน้นความสำคัญที่การส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคต่าง ๆ
๒. จะเร่งรัดดำเนินการสาธารณสุขมูลฐาน โดยการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการให้บริการ และให้การสนับสนุนทางงบประมาณและทรัพยากรอื่น ๆ แก่หน่วยบริการสาธารณสุขในระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ในสัดส่วนที่เป็นธรรม เพื่อให้บริการในงานสาธารณสุขมูลฐานมีคุณภาพแก่ประชาชนในชนบท
๓. จะเร่งรัดและปรับปรุงการผลิตและการศึกษาต่อเนื่องของบุคลากรสาธารณสุข ให้ตรงต่อสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน ให้ผลิตได้ในปริมาณที่สูงขึ้น โดยมีคุณภาพเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน โดยเน้นหนักการแก้ไขปัญหาในชนบท

๔. จะเร่งรัดปรับปรุงหน่วยบริการสาธารณสุขในภูมิภาค ทั้งระดับอำเภอ ลงไป ในแง่คุณภาพและปริมาณ เพื่อให้สามารถบริการแก่ประชาชนส่วนใหญ่ในชนบท ได้ทั่วถึงยิ่งขึ้น โดยจำกัดการขยายตัวของสถานบริการขนาดใหญ่ในเมือง

๕. จะให้การส่งเสริมและช่วยเหลือมีรายได้น้อยในการรักษาพยาบาลเป็นกรณีพิเศษ

๖. จะเร่งรัดบริการสาธารณสุขแบบผสมผสานให้เข้าถึงประชาชนในเขต เมืองและชนบทโดยทั่วถึง โดยมุ่งที่จะขจัดโรคที่สามารถป้องกันได้ เน้นหนักที่การส่งเสริมสุขภาพในประชากรกลุ่มเป้าหมาย อาทิเช่น เยาวชน สตรี และผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องโภชนาการ การอนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว ตลอดจนแก้ไขและคุ้มครองสภาพอนามัยสิ่งแวดล้อม

๗. จะพัฒนาและปรับปรุงงานสาธารณสุขทั้งในเขตเมืองและในเขตชนบท โดยเน้นเรื่องการพัฒนา นโยบายและการวางแผนการกระจายอำนาจออกสู่ชนบท การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร เพื่อการบริหารและการประสานงานกับหน่วยราชการต่าง ๆ และภาคเอกชน และประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากร

๘. จะปรับปรุงทางด้านการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง อาหาร ยารักษาโรค และวัสดุครุภัณฑ์ที่ใช้ในการเกษตร ให้ประชาชนได้รับความปลอดภัยเป็นธรรมและประหยัด

๙. จะจัดให้มีการผลิต จัดหา และกระจายยา ให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง ลดปริมาณยาที่ต้องสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์ ด้วยวิธีการต่าง ๆ และส่งเสริมให้มีการค้นคว้าหรือใช้ประโยชน์จากยาแผนโบราณและสมุนไพร ให้ได้อย่างเหมาะสมและปลอดภัย

๑๐. จะปรับปรุงงานสุขศึกษา ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ เพื่อให้ประชาชน ได้รับข้อมูลข่าวสารทางการสาธารณสุขที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตโดยทั่วถึง

๑๑. จะส่งเสริมงานศึกษาวิจัย ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการพึ่งพาตัวเองและเพื่อพัฒนางานสาธารณสุขในชนบท และการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมทางการแพทย์และการสาธารณสุข

จากนโยบาย ๑๑ ประการดังกล่าวข้างต้น มีข้อความที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้ ถึงข้อความในข้อที่ ๑ ที่กล่าวว่า "จะเน้นความสำคัญที่การส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคต่าง ๆ" และในข้อ ๑๐ ที่กล่าวว่า "จะปรับปรุงงานสุขศึกษา ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลและข่าวสารทางการสาธารณสุขที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตโดยทั่วถึง"

แผนงาน/โครงการในแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ ๕ ที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย

ในแผนงาน/โครงการในแผนพัฒนาการสาธารณสุขฉบับที่ ๕ (กระทรวงสาธารณสุข ๒๕๒๗ : ๑๗ - ๑๘) ได้แบ่งกลุ่มตามแผนงานออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ๓ กลุ่มคือ

กลุ่มที่ ๑ เป็นแผนงาน/โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการสาธารณสุข เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการครอบคลุมประชากร และสนับสนุนการสาธารณสุขมูลฐาน ประกอบด้วยแผนงานและโครงการย่อยดังนี้

๑. แผนจักษุบริการสาธารณสุข
 - ๑.๑ โครงการจักษุบริการสาธารณสุขส่วนภูมิภาค
 - ๑.๒ โครงการจักษุบริการสาธารณสุขในเขตเมือง
 - ๑.๓ โครงการจักษุบริการสาธารณสุขเพื่อความมั่นคง
 - ๑.๔ โครงการสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อยในค่านการรักษายาบาล
๒. แผนงานผลิต พัฒนาเจ้าหน้าที่และวิชาการ
๓. แผนงานสุขภาพจิต
๔. แผนงานพัฒนาบริการขั้นสูงสาธารณสุข
 - ๔.๑ โครงการจักษุบริการขั้นสูงสาธารณสุขภูมิภาค
 - ๔.๒ โครงการปรับปรุงคุณภาพการขั้นสูงสาธารณสุข
๕. แผนงานพัฒนาฯแห่งชาติ
 - ๕.๑ โครงการผลิตยา

๕.๒ โครงการจัดหาและกระจายยา

๕.๓ โครงการวิจัยยาและสมุนไพร

๖. แผนงานวิศวกรรมทางการแพทย์และสาธารณสุข

กลุ่มที่ ๒ เป็นแผนงาน/โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การประสานงาน การพัฒนาโยบาย การจักรระบบองค์กร ตลอดจนการบริหารและการจัดการ ประกอบด้วยแผนงานและโครงการย่อยดังนี้

๑. แผนงานสาธารณสุขมูลฐาน

๒. แผนงานพัฒนาโยบายและแผน

๒.๑ โครงการพัฒนาโยบาย การวางแผน และการจัดการ

๒.๒ โครงการจักรระบบข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข

๓. แผนงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร ยา เครื่องสำอาง และ

วัตถุมีพิษ

๓.๑ โครงการควบคุมยา

๓.๒ โครงการควบคุมอาหาร

๓.๓ โครงการควบคุมเครื่องสำอาง

๓.๔ โครงการควบคุมวัตถุมีพิษ

๔. แผนงานป้องกันและปราบปรามการติดยาและสารเสพติด

๔.๑ โครงการป้องกัน และบำบัดรักษาการติดยา และสารเสพติด

กลุ่มที่ ๓ เป็นแผนงาน/โครงการพัฒนาอนามัย สิ่งแวดล้อมและการประยุกต์เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค

๑. แผนงานควบคุมไข้มาลาเลีย และโรคที่นำโดยแมลง

๑.๑ โครงการควบคุมไข้มาลาเลีย

๑.๒ โครงการควบคุมโรคไขเลือดออกและไข่มองอักเสบ

๑.๓ โครงการควบคุมโรคเท้าช้าง

๑.๔ โครงการวิจัยกัญญาวิทยาทางการแพทย์

๒. แผนงานควบคุมโรคติดต่อ

๓. แผนงานโภชนาการ
๔. แผนงานอนามัยครอบครัว
 - ๔.๑ โครงการวางแผนครอบครัว
 - ๔.๒ โครงการอนามัยแม่และเด็ก
๕. แผนงานทันตสาธารณสุข
๖. แผนงานสุขศึกษา และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
 - ๖.๑ โครงการสุขศึกษาส่วนปฏิบัติ
 - ๖.๒ โครงการสุขศึกษาส่วนสนับสนุน
๗. แผนงานอนามัยสิ่งแวดล้อม
 - ๗.๑ โครงการจัดหาน้ำสะอาดในชนบท
 - ๗.๒ โครงการสุขภาพสิ่งแวดล้อม
 - ๗.๓ โครงการสุขภาพอาหาร
 - ๗.๔ โครงการกำจัดของเสียในชุมชนและในโรงพยาบาล
 - ๗.๕ โครงการควบคุมมลภาวะสิ่งแวดล้อม
๘. แผนงานอาชีวอนามัย

จากแผนงานในกลุ่มต่าง ๆ ข้างต้นเหล่านี้ กลุ่มที่ ๓ ซึ่งเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอนามัยสิ่งแวดล้อม และการประยุกต์เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค เป็นกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหัวข้อแผนงานสุขศึกษาและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งประกอบด้วย โครงการสุขศึกษาส่วนปฏิบัติ และโครงการสุขศึกษาส่วนสนับสนุน การไต่ศึกษา และทราบถึงข้อมูลพื้นฐานส่วนนี้ ทำให้สามารถกำหนดรายละเอียดที่มุ่งศึกษาวิจัยให้สอดคล้องกับแผนงานและโครงการในแผนพัฒนาการสาธารณสุขแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ นี้ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแผนงานสุขศึกษาและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งผู้วิจัยได้มุ่งค้นหาคำตอบที่จะเป็นประโยชน์แก่โครงการสุขศึกษาส่วนปฏิบัติและโครงการสุขศึกษาส่วนสนับสนุนด้วย

องค์ประกอบของการสาธารณสุขมูลฐาน

องค์ประกอบของการสาธารณสุขมูลฐานของไทยมีองค์ประกอบเช่นเดียวกับข้อตกลงของที่ประชุมนานาชาติครั้งสำคัญ ณ เมืองอัลมา อตา ประเทศรัสเซีย ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ โดยมีผู้แทนจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมาร่วมประชุม ผู้แทนจากประเทศต่าง ๆ ได้ร่วมกันกำหนดว่า การสาธารณสุขมูลฐานอย่างน้อยควรประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการดังนี้ (กระทรวงสาธารณสุข ๒๕๒๗ : ๑๕)

๑. การให้การศึกษแก่ประชาชนเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพอนามัยที่มีอยู่ ตลอดจนวิธีการป้องกันและควบคุมปัญหาเหล่านั้น
๒. การส่งเสริมในเรื่องอาหารและโภชนาการ
๓. การจัดหาน้ำดื่มและน้ำใช้ที่ปลอดภัย ตลอดจนจัดให้มีการสุขาภิบาล

ขั้นพื้นฐาน

๔. การอนามัยแม่และเด็ก รวมทั้งการวางแผนครอบครัว
๕. การให้ภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันโรคติดต่อที่สำคัญ ๆ
๖. การป้องกันและควบคุมโรคต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น
๗. การรักษาพยาบาลที่เหมาะสมสำหรับโรคและบาดเจ็บที่พบบ่อย
๘. การจัดหายาที่จำเป็น

สำหรับประเทศไทย ในการสัมมนาระดับชาติ เรื่อง "กลวิธีเพื่อสุขภาพที่ดีวันหน้า เมื่อ ๒๕๔๓" ในปี ๒๕๒๒ มีมติให้เพิ่มอีก ๔ องค์ประกอบคือ

๑. การส่งเสริมสุขภาพในเรื่องปาก
๒. การส่งเสริมสุขภาพจิต
๓. การสังคมสงเคราะห์แก่ผู้พิการ
๔. การป้องกัน แก๊ส และควบคุมมลภาวะแวดล้อม

จากการศึกษาองค์ประกอบของการสาธารณสุขมูลฐาน เป็นการช่วยให้ทราบถึงความสำคัญของการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนยิ่งขึ้น เพราะมคิของที่ประชุมนานาชาติต่างเห็นพ้องว่างานให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชนมีความสำคัญมากและเป็นองค์ประกอบอันดับแรก การวิจัยเรื่องนี้จึงนับว่าเป็นการวิจัยในระดับสำคัญที่สอดคล้องกับนโยบายการสาธารณสุขที่ทั่วโลกได้ยอมรับ

ความสำคัญของการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย

การให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชนได้รับการระบุไว้อย่างชัดเจนแล้วในองค์ประกอบของการสาธารณสุขมูลฐานข้อที่ ๑ ส่วนในข้อที่ ๑๐ ของนโยบายการสาธารณสุขในแผนพัฒนาสาธารณสุขแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (๒๕๒๕ - ๒๕๒๙) ที่ใช้คำว่า "งานสุขศึกษา" นั้นหมายถึงการให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยเช่นเดียวกัน และในข้อที่ ๑ ของนโยบายการสาธารณสุขของแผนพัฒนาสาธารณสุขแห่งชาติที่กล่าวว่า "จะเน้นความสำคัญที่การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคต่าง ๆ " นั้น ถือว่าเป็นเป้าหมายของการดำเนินงานด้านให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัย กล่าวได้ว่างานให้ความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยเป็นนโยบายระดับชาติของไทย และของอีกหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก

ความหมายของคำว่า "ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย" และ "สุขศึกษา"

เพ็ญศรี พิชัยสนธิ (๒๕๒๑ : ๒๕) กล่าวว่าความรู้ด้านสุขภาพอนามัยคือคำที่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Health Information ซึ่งหมายถึงความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโรคภัยไข้เจ็บ ตลอดจนการป้องกัน การรักษา และการส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้บุคคลมีร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง และจิตใจแจ่มใส

เมื่อนำความรู้ด้านสุขภาพอนามัยดังกล่าวนี้ไปถ่ายทอดสู่ประชาชน การถ่ายทอดนั้นก็คือการให้การศึกษาหรือการให้ความรู้ การให้การศึกษาในเรื่องสุขภาพอนามัยนี้ ภาษาทางการแพทย์และสาธารณสุขเรียกว่า สุขศึกษา หรือ Health Education งานให้ศึกษาด้านสุขภาพอนามัย มักเรียกกันสั้น ๆ ว่า งานให้สุขศึกษา และการให้ความรู้ก็เรียกว่า "การให้สุขศึกษา"

จุดมุ่งหมายของการให้สุขศึกษา

นักสุขศึกษาทั้งหลายต่างเห็นพ้องกันว่า การให้สุขศึกษาหรือการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยนั้น มุ่งหวังให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและคองนำไปสู่การปฏิบัติด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่ง การให้สุขศึกษาเป็นการให้ความรู้เพื่อจูงใจให้ประชาชนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านอนามัยของตัวเอง จากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมอนามัยที่พึงประสงค์ ซึ่งหมายถึงผู้นั้นจะมีสุขภาพพลานามัยดีขึ้น

การให้สุขศึกษาในโรงพยาบาล

ครูณี ชุมพะวัต (๒๕๒๖ : ๒๐) กล่าวว่า การให้สุขศึกษาสามารถจัดขึ้นได้ทุกแห่ง ทั้งในชุมชน ในโรงเรียน และในโรงพยาบาล ซึ่งการให้สุขศึกษาในโรงพยาบาลนี้ยังแบ่งออกไปได้อีก คือ การให้สุขศึกษาในแผนกผู้ป่วยนอก การให้การศึกษานในแผนกผู้ป่วยใน และการให้สุขศึกษาต่อที่บ้าน ซึ่งเป็นการให้การศึกษาคือเนื่องจากโรงพยาบาล

แผนกผู้ป่วยนอก เป็นแผนกที่จะมีประชาชนหรือผู้ป่วยที่มาขอรับบริการตรวจรักษาเป็นจำนวนมาก งานสุขศึกษาในแผนกนี้จึงนับว่ามีความสำคัญในอันที่จะช่วยแก้ปัญหาสุขภาพของผู้มารับบริการ ได้เป็นอย่างมาก

การให้สุขศึกษาในแผนกผู้ป่วยนอก

การให้สุขศึกษาในแผนกผู้ป่วยนอกจัดได้ ๓ วิธีดังนี้ การให้สุขศึกษาเป็นรายบุคคล การให้สุขศึกษาเป็นกลุ่ม และการให้สุขศึกษาแบบมวลชน

การให้สุขศึกษาในแผนกผู้ป่วยนอกเป็นรายบุคคล

มักเป็นการให้ความรู้หลังจากผู้ป่วยได้รับการตรวจวินิจฉัยจากแพทย์แล้ว โรคบางโรคจำเป็นต้องได้รับคำแนะนำเพิ่มเติม ซึ่งการแนะนำความรู้เพิ่มเติมมักเป็นหน้าที่ของพยาบาล ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับโรคต่าง ๆ อยู่แล้ว การให้คำแนะนำนี้เรียกว่าการให้สุขศึกษารายบุคคล การแนะนำมักมีสื่อประกอบ เช่น ภาพพลิก

เอกสาร สไลด์ประกอบเสียงชนิดมีจอในตัว หรือเทปเสียง เพื่อให้ผู้ป่วยนำไปฟัง และปฏิบัติตามที่บ้าน

การให้สุขศึกษาในแผนกผู้ป่วยนอกเป็นกลุ่ม

การให้สุขศึกษาเป็นกลุ่มมักจัดทำในคลินิกเฉพาะโรค หรือจัดสุขศึกษาในเรื่องที่ทุกคนควรทราบ แล้วเชิญผู้สนใจมาฟัง เป็นกลุ่ม การจัดสุขศึกษาแบบนี้นอกจากจะเป็นการให้ความรู้แล้ว ยังสามารถกระตุ้นให้ผู้ฟังเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ของตน ให้กลุ่มฟังอีกด้วย เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันที่มีประโยชน์เป็นอย่างมาก สื่อที่ใช้ประกอบการให้ความรู้สำหรับการให้สุขศึกษาเป็นกลุ่ม ได้แก่ เอกสาร ภาพพลิก สไลด์ เทปโทรทัศน์

การให้สุขศึกษาในแผนกผู้ป่วยนอกแบบมวลชน

การให้สุขศึกษาแบบมวลชน เป็นการให้แบบไม่เฉพาะเจาะจงผู้ฟัง ใครจะฟังหรือไม่ฟัง หรือไม่ถูกต้อง สื่อที่ใช้ในการให้ความรู้แบบนี้ได้แก่ เอกสาร สไลด์-ประกอบเสียง ไปสเตอร์ ภาพยนตร์ เทปโทรทัศน์ เสียงตามสาย

การจัดสุขศึกษาแบบมวลชน เป็นรูปแบบที่การวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาวิจัยเพื่อทราบการใช้สื่อสำหรับการให้ความรู้แก่ประชาชนว่าดำเนินไปอย่างไร มีสื่อที่ใช้มากน้อยแค่ไหน และสื่อเหล่านั้นได้มาอย่างไร ประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายมีลักษณะอย่างไร

การให้สุขศึกษาในแผนกผู้ป่วยใน

เป็นการให้ความรู้แก่ผู้ป่วย ในขณะที่ผู้ป่วยพักรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล การให้ความรู้แก่ผู้ป่วยใน จัดได้ ๒ วิธี ได้แก่ การให้สุขศึกษาเป็นรายบุคคล และการให้สุขศึกษาเป็นกลุ่ม

การให้สุขศึกษาแก่ผู้ป่วยในเป็นรายบุคคล

เป็นการให้ความรู้ตามความแตกต่างของผู้ป่วยแต่ละคน เช่น ให้ความรู้เกี่ยวกับการเตรียมตัวเพื่อตรวจพิเศษหรือผ่าตัด การปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับแผนการรักษาของแพทย์และพยาบาล หรือให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารที่จำเป็นต้องรับประทานในขณะป่วยไว้ในโรคนั้น ๆ หรือเรื่องอื่น ๆ ที่ตอบสนองต่อปัญหาของผู้ป่วย นอกจากนี้ยังเป็นการให้ความรู้เพื่อให้ผู้ป่วยเตรียมตัวก่อนกลับบ้าน และเน้นความสำคัญในการกลับมาตรวจตามนัด หรือส่งต่อเพื่อไปรับการรักษาในโรงพยาบาล หรือศูนย์อนามัย สื่อที่เหมาะสมกับการให้ความรู้แบบนี้ได้แก่ เอกสารและแผ่นพับ ภาพพลิก สำหรับในต่างประเทศได้มีความเจริญก้าวหน้า โดยนำเอาเทปบันทึกเสียงมาประยุกต์ใช้งานร่วมกับระบบโทรศัพท์ เรียกว่าระบบเทปโทรศัพท์ (Telephone Tapes) มาใช้ในการให้ความรู้แก่ผู้ป่วยที่นอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาลเป็นรายบุคคล

การให้ความรู้แก่ผู้ป่วยด้วยระบบเทปโทรศัพท์

การให้ความรู้แก่ผู้ป่วยด้วยระบบเทปโทรศัพท์นี้ ถึงแม้ว่าจะเป็นรูปแบบของการให้ความรู้แก่ผู้ป่วยที่อยู่ในโรงพยาบาล และไม่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้โดยตรง แต่ในฐานะที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิชาทางด้านโสตทัศนศึกษา ได้มองเห็นสิ่งนี้เป็นนวัตกรรมที่น่าสนใจ และอาจเป็นก้าวใหม่ของงานด้านให้ความรู้แก่ผู้ป่วยในโรงพยาบาลในประเทศไทยในโอกาสต่อไป จึงขอนำมากล่าวไว้ในที่นี้

การให้ความรู้แก่ผู้ป่วยในโรงพยาบาลด้วยระบบเทปโทรศัพท์ นี้ เมเยอร์ (Meyer) และคณะได้เป็นผู้ริเริ่มนำมาใช้ในแผนกแพทยศาสตรศึกษา มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน และที่ศูนย์บริการวิทยาศาสตร์สุขภาพ ในเมืองเมคิลัน ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ใช้เทปโทรศัพท์ให้ความรู้แก่ผู้ป่วยในโรงพยาบาล ผู้ป่วยที่นอนอยู่บนเตียงสามารถเรียนรู้ปัญหาอนามัย โดยใช้โทรศัพท์ข้างเตียง ผู้ป่วยจะเลือกหัวเรื่องที่ตนสนใจ จากนั้นหมุนโทรศัพท์ไปบอกกับเจ้าหน้าที่ ทางเจ้าหน้าที่ก็

จะเปิดเทปให้ฟังผ่านระบบโทรศัพท์ เนื้อเรื่องที่เปิดให้ฟังมีเนื้อหาสั้น ๆ เรื่องละประมาณ ๕ นาที เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การเจ็บป่วย และเป็นเรื่องทั่วไป เช่น เรื่องเกี่ยวกับโรงพยาบาล สิ่งแวดล้อมของโรงพยาบาล กระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ การบริการ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ฯลฯ หัวข้อเรื่องต่าง ๆ ที่มีในรายการประมาณ ๓๔๐ เรื่อง และอีก ๔๕๐ หัวข้อเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาการเจ็บป่วยของบุคคล นอกจากจะทำเป็นภาษาอังกฤษแล้ว บางหัวข้อก็จัดทำเป็นภาษาสเปนด้วย หลังจากผู้ป่วยรับฟังความรู้จากโทรศัพท์ หากต้องการทราบรายละเอียดเพิ่มเติม ผู้ป่วยก็สามารถสอบถามไปยังบุคคลที่กำหนดไว้ได้

เนื้อหาความรู้ที่บันทึกไว้แต่ละเรื่อง จัดเตรียมโดยเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นโดยเฉพาะ เนื้อหาที่บันทึกไว้ทั้งหมดจะได้รับการตรวจสอบโดยผู้อำนวยการโครงการนี้ และความรู้ข่าวสารทั้งหมดจะได้รับการวิเคราะห์ที่ตรวจอีกครั้งอย่างน้อยทุก ๆ ๓ ปี

ในช่วง ๑๘ อาทิตย์แรกของการทดลอง พนักงานโทรศัพท์จะบันทึกชื่อผู้ป่วยและหมายเลขห้องของผู้ป่วยทุกคนที่ใช้บริการ จากนั้นได้มีการประเมินผลการใช้เทปโทรศัพท์ โดยวิธีสัมภาษณ์ผู้ป่วยแต่ละคนที่เคยรับฟังความรู้ทางโทรศัพท์ นอกจากนี้ก็ประเมินผลจากเจ้าหน้าที่ แพทย์ พยาบาล และนักศึกษาแพทย์โดยใช้แบบสอบถาม ผลการประเมินพบว่า ผู้ป่วยส่วนมากพอใจการเรียนรู้แบบนี้ เพราะเป็นการเพิ่มความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เป็นอย่างดี เจ้าหน้าที่เองก็กล่าวว่าบริการนี้ให้ประโยชน์แก่ผู้ป่วยในด้านการเรียนรู้เป็นอย่างมาก เป็นการเสริมให้กำลังใจผู้ป่วยที่สนใจเรียนรู้ แพทย์หลายท่านได้ตระเตรียมข่าวสารที่จะให้ความรู้เพิ่มมากขึ้น และมีผู้ป่วยจำนวนมากได้มาซักถามรายละเอียดเพิ่มเติมหลังจากศึกษาจากเทปโทรศัพท์ ขอสำคัญการให้ความรู้แบบนี้ช่วยประหยัดเวลาของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการติดตั้งและดำเนินการก็ไม่แพง จึงถือว่าเป็นการจัดบริการการศึกษาที่มีผลในการเรียนรู้ของผู้ป่วยอย่างคุ้มค่า ผลจากการประเมินปรากฏว่ากลุ่มผู้ป่วยหญิงใช้บริการมากกว่าผู้ป่วยชาย และกลุ่มผู้ป่วยที่มีการศึกษาสูงมีอัตรา

การใช้บริการมากกว่าผู้ป่วยที่มีการศึกษาน้อย (สุรีย์ จันทรโมลี ๒๕๒๑ : ๒๘-๓๑)

การให้สุขศึกษาแก่ผู้ป่วยในเป็นกลุ่ม

เป็นการให้ความรู้แก่ผู้ป่วยในโรงพยาบาล ครั้งละหลาย ๆ คนพร้อมกัน โดยจัดผู้ป่วยที่เป็นโรคเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันมาฟัง เช่น กลุ่มมารดาหลังคลอด สอนเรื่องอาหารสำหรับทารก การเลี้ยงทารกด้วยนมมารดา การวางแผนครอบครัว การให้ภูมิคุ้มกันตามกำหนด สื่อที่ใช้ได้แก่ โปสเตอร์ ภาพพลิก สไลด์ ภาพยนตร์ เทปโทรทัศน์ และเทปบันทึกเสียง

การให้สุขศึกษาต่อที่บ้าน

เป็นการให้ความรู้แก่ผู้ป่วยที่ออกจากโรงพยาบาลแล้ว อาจจะเป็นผู้ป่วยที่หายจากโรคหรือยังไม่หายแต่สามารถกลับบ้านได้ เช่น ผู้ป่วยที่เป็นโรคเบาหวาน วัณโรค ฯลฯ เป็นการช่วยให้ผู้ป่วยมีความรู้และปฏิบัติตนได้ถูกต้องสอดคล้องกับแนวทางการรักษา เป็นการส่งเสริมให้สุขภาพดีเป็นปกติโดยเร็วที่สุด

จากการศึกษาความรู้ขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับผู้ป่วยในโรงพยาบาล ตลอดจนการให้ความรู้ต่อที่บ้าน ทำให้ทราบวิธีการให้การศึกษาดูแลคนไข้ที่ใช้ในการให้ความรู้ ได้ทราบจุดมุ่งหมายของการให้ความรู้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์แก่งานวิจัย เพราะเป็นแนวทางในการกำหนดรายละเอียดที่จะใช้ดำเนินการวิจัย เพื่อให้งานวิจัยได้ผลสมบูรณ์มากที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์การใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยสำหรับประชาชน ของเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลและสถานบริการในเขตกรุงเทพมหานคร" นี้ยังไม่เคยมีผู้ใดศึกษามาก่อน แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสื่อซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้ ได้มีผู้ศึกษาไว้แล้วดังนี้คือ

สื่อประเภทเอกสาร

คมคาย นาคะปัท (๒๕๒๒ : ๘) ได้ศึกษาประสิทธิผลของอุปกรณ์การสอนที่มีต่อการมารับภูมิคุ้มกันโรคของเด็กในเขตจังหวัดราชบุรี โดยใช้อุปกรณ์การสอน คือ เอกสารและโปสเตอร์ เกี่ยวกับโรคคอตีบ บาดทะยัก โปлио และไอกรน ผลการวิจัยพบว่า มารดาในกลุ่มทดลองที่ได้รับการสนใจโดยใช้เอกสารและโปสเตอร์ มีทัศนคติเกี่ยวกับการให้ภูมิคุ้มกันโรคดีกว่ามารดาในกลุ่มที่ไม่ได้รับการสนใจโดยใช้เอกสารและโปสเตอร์ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของแผนกป้องกันและควบคุมโรคติดต่อฝ่ายสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ศึกษาวิธีดำเนินการให้วัคซีนป้องกันโรคโปลิโอ โดยใช้รถโฆษณาเคลื่อนที่แจกเอกสารใบปลิว และกำหนดนัดหมายบริการทั่วประเทศเทศบาลกรุงเทพฯ ผลการดำเนินการด้วยวิธีดังกล่าวพบว่า มีเด็กมารับการฉีดวัคซีนสูงขึ้นร้อยละ ๔๔.๕๐ (กองควบคุมโรคติดต่อ ๒๕๑๐ : ๓๐) เอกสารที่แจกนั้นจะมีผลต่อเมื่อผู้ได้รับแจกเป็นผู้อ่านหนังสือได้ ระดับการศึกษาของผู้ได้รับแจกเอกสารจึง เป็นตัวแปรอันหนึ่งที่สามารถทำให้ผลที่ได้รับระหว่างคนที่มีการศึกษาค่ำกับคนที่มีการศึกษาสูง ได้รับผลจากเอกสารแจกต่างกัน เรื่องนี้ นิยดา สวัสดิ์วงศ์ (๒๕๒๑ : ๓๖) ได้ศึกษา "ความสนใจของหญิงคลอดบุตรต่อเอกสารการปฏิบัติตนในระยะตั้งครรภ์และหลังคลอด" จากมารดาที่มาคลอดที่โรงพยาบาลราชวิถี จำนวน ๗๐ คน ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษาของผู้รับเอกสารมีความสัมพันธ์กับการอ่านความรู้จากเอกสารในระดับปานกลาง ซึ่งหมายความว่ามารดาผู้ได้รับแจกเอกสารที่มีระดับความรู้แตกต่างกัน ต่างได้รับความรู้ความเข้าใจจากเอกสารได้พอ ๆ กัน นอกจากนี้พบว่า เมื่อมารดาได้รับความรู้จากเอกสารที่แจกแล้ว มารดาส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการฝากครรภ์ โดยให้ความสนใจต่อเรื่องการฝากครรภ์มากถึงร้อยละ ๕๔

จากงานวิจัยของ นิยดา สวัสดิ์วงศ์ ชี้ให้เห็นว่าระดับความรู้ที่อ่านเอกสารเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอนามัย มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง และจากการได้อ่านเอกสารทำให้ผู้ได้รับเอกสารมีความเข้าใจข่าวสารและมีทัศนคติที่ดีขึ้น แต่เอกสารที่แจกให้กับผู้ป่วยนั้นยอมมีทั้งเอกสารที่มีข้อความสั้น ๆ และ

เอกสารที่มีข้อความยาวหลายหน้ากระดาษ ผู้ได้รับแจกเอกสารที่มีลักษณะแตกต่างกัน ก็กล่าวอาจได้รับผลจากการอ่านต่างกัน เอกสารที่มีข้อความสั้น ผู้ได้รับแจกอาจ เปิดอ่านทันทีและเอกสารที่ข้อความยาว ๆ ผู้ได้รับแจกอาจนำไปอ่านที่บ้าน ผล จากการอ่านเอกสารที่ได้รับแจกทันทีกับเอกสารที่นำไปอ่านที่บ้านจะให้ผลในการ เรียนรู้แตกต่างกันหรือไม่นั้นได้มีผู้วิจัยไว้แล้ว คือ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาล รามาธิบดีได้ร่วมกับกองสุขศึกษา กระทรวงสาธารณสุข และภาควิชาสุขศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ทำการวิจัยเรื่อง "สื่อการศึกษาเพื่อ ผู้ป่วยในโรงพยาบาล" ซึ่งได้ศึกษาจากผู้ป่วยที่มารับบริการจากโรงพยาบาล รามาธิบดี ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้จากเอกสารที่แจกให้อ่านทันทีกับเอกสาร ที่แจกให้นำไปอ่านที่บ้านไม่แตกต่างกัน (กองสุขศึกษา กระทรวงสาธารณสุข ๒๕๒๖ : ๔๘-๕๑)

สื่อประเภทโปสเตอร์

นอกจากงานวิจัยของ คมคาย นาคะบัต (๒๕๒๒ : ๔) ซึ่งได้ศึกษา ประสิทธิภาพของอุปกรณ์การสอนที่มีต่อการมารับภูมิคุ้มกันโรคของเด็กในเขตจังหวัด ราชบุรี โดยใช้สื่อเอกสารเผยแพร่กับโปสเตอร์ และได้รับผลคั้งใจกล้าแล้ว ใน คางประเทศ หน่วยงานแผนชุมชนขององค์การพยาบาลสหรัฐอเมริกา ได้ทำการ ศึกษาเรื่อง "แรงผลักดันในการนำบุตรมารับภูมิคุ้มกันโรค" พบว่า การจูงใจ โดยใช้โปสเตอร์ที่เหมาะสมมีอิทธิพลทำให้ผู้มาขอรับบริการให้ภูมิคุ้มกันโรค เพิ่ม ขึ้นจากร้อยละ ๕๐ เป็นร้อยละ ๘๐ (NLN's Division of Community Planning 1976 : 534-538)

สื่อประเภทภาพพลิก

รุจิราวัฒน์ ชูทองรัตน์ (๒๕๒๕ : ๖๒) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ประสิทธิภาพของการให้ความรู้โดยใช้สื่อบุคคลและภาพพลิก ต่อการเพิ่มความรู้และ เปลี่ยนแปลงทัศนคติของหญิงมีครรภ์ที่มารับบริการ ณ โรงพยาบาลศิริราช" ซึ่ง ได้ศึกษากับหญิงมีครรภ์ ที่มาฝากครรภ์ที่แผนกสูติรีเวชศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช

จำนวน ๑๒๐ คน ผลการวิจัยพบว่า การใช้สื่อบุคคลบรรยายประกอบภาพพลิก ก่อให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น และมีการเปลี่ยนทัศนคติไปในทางที่ดีและถูกต้องยิ่งขึ้น

การวิจัยของรุจิราวัฒน์ ชูทองวัฒน์ เป็นการวิจัยที่เปรียบเทียบผลการเปลี่ยนแปลงระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน ได้มีผู้วิจัยเปรียบเทียบผลการสอนผู้ช่วยกายภาพพลิกกับสื่ออื่น ๆ อีก กล่าวคือ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี ร่วมกับกองสุขศึกษา กระทรวงสาธารณสุขและภาควิชาสุขศึกษา คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ร่วมกันทำการวิจัยเรื่อง "สื่อการศึกษาเพื่อผู้ป่วยในโรงพยาบาล" ผลการวิจัยพบว่า การสอนความรู้แก่ผู้ป่วยโดยใช้ภาพพลิกประกอบการบรรยาย ช่วยให้ผู้ป่วยเกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าสไลด์ประกอบเสียงและเอกสารแจก และผู้ป่วยที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้มีความรู้เรื่องโรคดีกว่าผู้ป่วยที่ไม่ได้รับการถ่ายทอดความรู้

สื่อประเภทสไลด์ประกอบเสียง

จิรพันธุ์ เชนะสุวรรณ (๒๕๑๘ : ๔๒) ได้ทำการทดลองสอนวิชาสุขศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โดยเปรียบเทียบประสิทธิผลที่ได้รับจากการสอนแบบบรรยายกับการสอนโดยใช้สไลด์ประกอบเสียง ผลการทดลองปรากฏว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนจากสไลด์ประกอบเสียง เรียนรู้ได้ดีกว่าการเรียนโดยฟังคำบรรยายอย่างเดียว ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า แม้เพียงสไลด์ประกอบเสียงอย่างเดียวก็นำมาทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ได้เช่นเดียวกัน และให้ผลในการเรียนรู้ได้ดีกว่าการบรรยายด้วยคำพูดโดยที่ไม่มีภาพให้ดู แต่การวิจัยของโรงพยาบาลรามาธิบดีร่วมกับอีกสองสถาบันดังกล่าวแล้ว ชี้ให้เห็นว่า ถ้าใช้สไลด์ประกอบเสียงเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีผู้บรรยายประสิทธิผลในการเรียนรู้ของผู้เรียนจะสู้การเรียนรู้อาจจากบุคคลประกอบภาพพลิกไม่ได้

สื่อประเภทภาพยนตร์

แฮฟเนอร์ และเคิร์ชท์ (Haefner & Kirscht ๑๙๗๐ : ๔๗๘-๔๗๙) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสนใจและผลของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกี่ยวกับความ

เชื่อกันว่าคุณภาพอนามัย พบว่ากลุ่มทดลองที่ใช้ภาพยนตร์ เป็นอุปกรณ์ประกอบการรับรู้ มีการเปลี่ยนแปลงความเชื่อกันว่าคุณภาพอนามัยมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ใช้อุปกรณ์

สื่อประเภทเทปโทรทัศน์

โพลวิโน (Polvino ๑๙๗๗ : ๔๔-๕๓) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างผลการใช้เทปโทรทัศน์ ๒ วิธี ประกอบการวิเคราะห์การเรียนรู้ ทักษะการกีฬา โดยการทดลองกับนักศึกษาหญิง จำนวน ๗๕ คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนจากเทปโทรทัศน์มีการพัฒนาดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้จากการประเมินผลในแต่ละสัปดาห์ และจากผลการเรียนครั้งสุดท้าย ฟิชเชอร์ (Fisher ๑๙๗๗ : ๒๑๖) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเทปโทรทัศน์เช่นเดียวกัน โดยใช้เทปโทรทัศน์ในการสอนทักษะการว่ายน้ำ เพื่อเรียนรู้จังหวะการเคลื่อนไหว ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการดีขึ้น มีการเรียนรู้ทักษะที่สอนและมีทักษะในการว่ายน้ำดีขึ้น นอกจากนี้ ฟิลาส เกอมี (๒๕๑๔ : ๑๓-๑๖) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาทักษะโดยใช้เทปโทรทัศน์เป็นสื่อในการสอน ผลปรากฏว่า กลุ่มที่เรียนโดยการสาธิตด้วยเทปโทรทัศน์มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนจากครูโดยตรง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

สื่อประเภทเทปบันทึกเสียง

สุทธิลักษณ์ สมิตะศิริ (๒๕๒๔ : ๔๔) ได้ศึกษาบทบาทของเครื่องเทปบันทึกเสียง ในการให้โภชนศึกษาแก่ทารกในเขตชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทำการวัดความรู้และทัศนคติและพฤติกรรมทางโภชนาการก่อนหรือหลังการให้โภชนาศึกษาพบว่า บทบาทของเครื่องเทปบันทึกเสียงสามารถเปลี่ยนแปลงความรู้และทัศนคติก่อนโภชนาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เทปบันทึกเสียงสามารถใช้ได้หลายรูปแบบ วิธีการกระจายเสียงที่เรียกว่าเสียงตามสาย ก็เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำเทปบันทึกเสียงไปใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข่าวสารได้ แม้จะยังไม่มีการเคยศึกษาเรื่องเสียงตามสายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของคุณภาพอนามัย แต่ก็มี การวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับเสียงตามสายที่น่าจะได้น่ามากกล่าวในที่นี้ก็คือ

ธนพล โล่ห์สุวรรณ (๒๕๒๕ : ๔๗-๔๘) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของเสียงตามสาย ที่มีต่อความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นในรูปเทศบาล ผลการวิจัยพบว่า เสียงตามสายมีผลต่อความรู้ความเข้าใจของประชาชน และระดับการศึกษาของประชาชนที่ต่างกัน มีผลต่อระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่อง ที่เผยแพร่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ผู้ศึกษาอิทธิพลของสื่อกับการให้ความรู้ เกี่ยวกับค่านิยมสุขภาพอนามัยคือ เพ็ญศรี วงศ์โรจน์กุล (๒๕๒๕ : ๔) ได้ศึกษา อิทธิพลของสื่อกับการให้ความรู้ เรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่พบว่า มารดาที่มีอายุ อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา ภูมิลำเนา และจำนวนบุตร ต่างกัน เปิดรับสารจากสื่อบุคคล วิทยู เสียงตามสาย และป้ายประกาศ ไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า โดยทั่วไปแล้วประชาชนมีความสนใจสื่อต่าง ๆ พอ ๆ กัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของสื่อชนิดต่าง ๆ ที่ได้มีการนำมาใช้ในการเผยแพร่ความรู้ค่านิยมสุขภาพอนามัย ทั้งยังมีผู้ให้ความสนใจทำการ ศึกษาวิจัยกันอย่างค่อนข้างกว้างขวางพอสมควร การวิจัยเรื่องนี้มิได้มุ่งในเรื่อง ประสิทธิภาพของสื่อเพราะประสิทธิภาพของสื่อเหล่านั้นได้มีผู้วิจัยกันมาแล้วในหลายแง่หลาย ประเด็น ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาในเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับสื่อที่โรงพยาบาลต่าง ๆ ใช้อยู่ และต้องการใช้ พร้อมทั้งศึกษาแนวโน้มของการใช้วันข้างหน้า โดยศึกษาจากผู้ที่ เป็นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้สำหรับประชาชนใน โรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุข ในกรุงเทพมหานคร

โดยสรุปกล่าวได้ว่า การศึกษาความรู้ขั้นพื้นฐานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบนโยบายการสาธารณสุขของประเทศไทย ทราบว่านโยบายของ ประเทศไทยได้เน้นความสำคัญในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค ต่าง ๆ ตลอดจนมีนโยบายที่จะปรับปรุงงานสุขศึกษาประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ เพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารทางการสาธารณสุขที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรง ชีวิตอย่างทั่วถึง ได้ทราบแผนและโครงการในแผนพัฒนาการสาธารณสุขของประเทศไทย ซึ่งในแผนใหญ่ดังกล่าวประกอบด้วยการดำเนินงานย่อยหลายแผนงานและโครงการย่อย หลายโครงการ ในแผนงานเหล่านั้นมีแผนงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้ด้วยคือ

แผนงานสุขภาพศึกษาและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ในส่วนของการความรู้ขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับ การให้สุขภาพศึกษาในโรงพยาบาล ใ้ทราบว่าการให้สุขภาพศึกษาในโรงพยาบาลนั้น แบ่งประเภทของการให้สุขภาพศึกษาเป็น ๓ ประเภทคือ การให้สุขภาพศึกษาในแผนกผู้ป่วยนอก การให้สุขภาพศึกษาในแผนกผู้ป่วยใน และการให้สุขภาพศึกษาที่บ้าน ใ้ทราบวิธีการ จุ้มุ่งหมายตลอดจนสื่อที่ใช้ในการให้ความรู้ในแบบต่าง ๆ ในส่วนของงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง ใ้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับสื่อชนิดต่าง ๆ ที่ใ้มีผู้วิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้ด้านสุขภาพอนามัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ สื่อชนิดต่าง ๆ ที่ใ้มีผู้วิจัยไว้แล้วใ้แก่ สื่อประเภทเอกสาร ไปสเตอร์ ภาพพลิก สไลด์ประกอบเสียง ภาพยนตร์ เทปโทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง และเสียงตามสาย การใ้ศึกษา ความรู้ขั้นพื้นฐานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยใ้แนวคิดในการดำเนินงานใ้ ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใ้ความรู้ใน โรงพยาบาลและสถานบริการสาธารณสุข ซึ่งแนวคิดและความรู้ขั้นพื้นฐานดังกล่าว จะเป็นพื้นฐานในการสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัยครั้งนี้ใ้ได้อย่างถูกต้อง การศึกษา นโยบายแผนงาน ตลอดจนจุ้มุ่งหมายของการใ้บริการด้านสุขภาพอนามัย จึงเป็น แนวทางและขอบเขตใ้กับผู้วิจัยในการที่จะสร้างโครงการงานวิจัยใ้อยู่ในขอบเขตที่ เหมาะสม สำหรับการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถนำผลการวิจัยต่าง ๆ ที่ใ้มีผู้วิจัยมาแล้วมาใ้เป็นแนวทางในการพิจารณาใ้ให้การวิจัยครั้งนี้มีความ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเป็นงานวิจัยในประเด็นที่ยังไม่มีใ้ใ้ใครวิจัยมาก่อน ซึ่งจะใ้ข้อค้นพบ ใหม่ที่ใ้มีค่าช้ร่วมกับงานวิจัยอื่น ๆ

จุ้พาลงกรณ์มหาวิทยาลัย